

Temat 7

Święte Triduum Paschalne

Pascha

Pascha to termin pochodzenia hebrajskiego, odnoszący się do *przejścia nad*, ewentualnie *pominięcia*, *oszczędzania*. Jest to najważniejsze i najstarsze żydowskie święto w ciągu roku, obchodzone na pamiątkę wyzwolenia Izraelitów z niewoli egipskiej.

Nazwa *Pascha* związana jest z biblijnymi opisami „przejścia” (Boga nad domami Izraelitów w Egipcie, Izraelitów przez morze) lub „ominięcia” (związana z ostatnią plagą egipską, która ominęła domy Izraelitów, ponieważ odrzwia ich domów pokropiono krwią baranka).

Kościół Katolicki rozróżnia w kulcie liturgicznym dwa rodzaje paschy:

- w każdym tygodniu wspomina się tzw. *małą paschę*, czyli obchodzi się świętecznie niedzielę – upamiętnienie dnia zmartwychwstania Pana Jezusa;
- raz do roku uroczyście obchodzi się pamiątkę wydarzeń zbawczych czasie Triduum Paschalnego (tzw. *duża pascha*), której kulminacją jest Niedziela Zmartwychwstania Pańskiego (Wielkanoc).

Triduum Paschalne

Triduum Paschalne to najważniejsze wydarzenie w roku liturgicznym w Kościele Katolickim. Istotą jest celebrowanie misterium paschalnego: męki, śmierci i zmartwychwstania Chrystusa. Rozpoczyna się wieczorną Mszą w Wielki Czwartek (msza Wieczerzy Pańskiej), a kończy nieszporami niedzieli Zmartwychwstania Pańskiego.

Święta wielkanocne wiążą się z żydowską Paschą. Święto to jest wspomnieniem niewoli narodu izraelskiego w Egipcie. Wyjście to poprzedziło rytualne spożycie baranka paschalnego. Chrześcijanie wierzą, że Chrystus, kiedy spożywał ostatnią wieczerzę paschalną, wypełnił symbole starotestamentowe i był Barankiem Paschalnym, który dopełnił zbawczej ofiary.

Wielki Czwartek

W tym dniu może być sprawowana rano tylko jedna ofiara eucharystyczna, **msza krzyżma świętego**, celebrowana w kościele katedralnym przez biskupa i prezbiterów danej diecezji. Podczas tej Mszy biskup konsekruje oleje chorych, katechumenów i krzyżmo. Podczas tej Mszy odnawia się również przyrzeczenia kapłańskie. Kapłani zabierają nowe oleje do swoich parafii, stare zaś się spala.

Wieczorem odprawia się uroczystą **mszę Wieczerzy Pańskiej**, która rozpoczyna Triduum Paschalne. Jest ona sprawowana na pamiątkę Ostatniej Wieczerzy, podczas której Chrystus ofiarował Bogu Ojcu pod postaciami chleba i wina swoje ciało i krew, a następnie dał apostołom do spożycia oraz nakazał im, by czynili to na jego pamiątkę. Podczas tego wydarzenia Jezus ustanowił dwa sakramenty – kapłaństwo i Eucharystię. W czasie nabożeństwa po raz pierwszy od rozpoczęcia Wielkiego Postu śpiewany jest hymn *Chwała na wysokości Bogu*. Po zakończeniu obrzędów Komunii Świętej Najświętszy Sakrament zostaje przeniesiony do kaplicy adoracji, nazywanej zwyczajowo *ciemnicą*.

1. Obrzędy wstępne
 - a. Znak krzyża
 - b. Pozdrowienie
 - c. Akt pokutny
 - d. *Chwała na wysokości Bogu...*
2. Liturgia Słowa
 - a. I czytanie
 - b. Psalm responsoryjny
 - c. II czytanie
 - d. Aklamacja przed Ewangelią
 - e. Ewangelia
 - f. Homilia
 - g. Obmycie nóg
 - h. Modlitwa wiernych
3. Liturgia Eucharystyczna
 - a. Przygotowanie darów
 - b. Modlitwa nad darami
 - c. Prefacja
 - d. Modlitwa eucharystyczna (przewidziana I Modlitwa Eucharystyczna)
4. Obrzędy Komunii
5. Przeniesienie Najświętszego Sakramentu do *ciemnicy*

Wielki Piątek

Tego dnia kontynuowana jest liturgia rozpoczęta i przerwana w Wielki Czwartek. Jest to dzień powagi, skupienia i postu, w którym szczególnie czci się drzewo krzyża. Od rana trwa adoracja Najświętszego Sakramentu w kaplicy adoracji. Odprawia się drogę krzyżową. Wieczorem pod przewodnictwem papieża odbywa się droga krzyżowa w Koloseum. Centrum tego dnia stanowi **liturgia Męki Pańskiej**. Ołtarz jest tego dnia obnażony: bez krzyża, kwiatów, świeczników i obrusów.

Liturgię powinno się sprawować około godziny 15.00, jeśli racje duszpasterskie nie przemawiają za późniejszą porą. Kapłan ubrany w szaty mszalne czerwonego koloru uda-

je się do ołtarza, po czym następuje prostracja (leżenie krzyżem) i modlitwa (bez wezwania *Módlmy się*). Jeżeli w liturgii uczestniczą inni kapłani, zakładają oni białe komże, do udzielania komunii zakładają czerwone stuły.

W tradycji katolickiej w Wielki Piątek miała miejsce tzw. *Msza darów uprzednio poświęconych* (*Missa praesanctificatorum*), gdzie kapłan, ubrany w czarny ornat odprawiał szczególny rodzaj Mszy świętej, na której nie zachodzi konsekracja i nie ma też miejsca na komunię wiernych. Jednakże, jeszcze przed Soborem Watykańskim II, papież Pius XII w 1955 roku promulgował radykalne zmiany w celebracji Wielkiego Tygodnia, odrzucając starożytną tradycję. Liturgia Wielkiego Piątku po zmianach z 1955 roku jest celebrowana w większości miejsc w ramach tzw. nadzwyczajnej formy rytu rzymskiego. Podczas zreformowanych obrzędów kapłan ubiera czarną kapę, którą zdejmuje na czas adoracji krzyża, zaś na obrzędy komunijne zdejmuje także czarną stułę i wkłada fioletowe szaty mszalne. Na procesję do grobu zdejmuje ornat i wkłada fioletową kapę. Prowizoryczność i chaotyczny charakter zmian z 1955 roku spowodował, że wraz z wprowadzeniem tzw. „Nowej Mszy” w 1969 roku, główny architekt tych zmian **Annibale Bugnini** (który wcześniej stał za zmianami liturgicznymi Piusa XII) wycofał się z części niefortunnych pomysłów prowizorium z 1955 roku.

W tym dniu rozpoczyna się również **nowenna do Miłosierdzia Bożego**, która trwa 9 dni i służy jako przygotowanie do **Niedzieli Miłosierdzia Bożego**. Po liturgii można odśpiewać (bez akompaniamentu organów) trzy części gorzkich żalów.

1. Czynności wstępne
 - a. Asysta z zakrystii wychodzi w ciszy bez krzyża
 - b. Celebrans po dojściu do ołtarza pada na twarz (prostracja)
 - c. Modlitwa
2. Liturgia Słowa
 - a. Męka Pańska
 - b. Rozbudowana modlitwa powszechna
3. Adoracja Krzyża
 - a. Dwie formy ukazania krzyża
 - b. Adoracja krzyża
4. Komunia Święta
 - a. Przyniesienie Chrystusa na ołtarz
 - b. Procesja do Grobu Pańskiego
5. Czynności zakończenia – wyjście do zakrystii

Wielka Sobota

W Wielką Sobotę Kościół trwa przy grobie Pańskim, rozważając mękę. Ołtarz pozostaje obnażony. Istnieje też zwyczaj odwiedzania symbolicznych grobów Pańskich w Kościołach, a także grobów bliskich osób na cmentarzach. Formalnie Wielka Sobota

posiada tylko teksty liturgii godzin, nie ma natomiast formularza mszy, a liturgia wigilii paschalnej należy już do Niedzieli Zmartwychwstania (z uwagi na żydowski system dat, według którego po zachodzie słońca w sobotę rozpoczyna się niedziela). Podczas wigilii paschalnej święcone są woda i ogień oraz ponownie rozbrzmiewają dzwony i organy.

W Polsce i niektórych sąsiednich krajach tradycyjnie wierni przynoszą w tym dniu w koszach potrawy wielkanocne (święconka), aby je poświęcić albo zapraszają kapłana do domostw, gdzie poświęcony zostaje stół z potrawami.

Wigilia Paschalna i Niedziela Zmartwychwstania Pańskiego

Jest to czas świętowania zmartwychwstania Chrystusa. Dawniej Wielka Niedziela rozpoczynała się poranną mszą, rezurekcją (łac. *resurrectio* oznacza zmartwychwstanie), którą zapowiadało uroczyste bicie w dzwony, głoszące, że Chrystus zmartwychwstał. W związku z odnową liturgii i przywróceniem dawnych ceremonii Triduum celebrowana ta traci na znaczeniu na rzecz nocnej liturgii wigilii paschalnej.

Liturgia Wigilii Paschalnej jest najważniejszą celebracją w roku liturgicznym. Zgodnie z bardzo dawną tradycyjną noc poprzedzająca Niedzielę Zmartwychwstania powinna być czuwaniem na cześć Pana (Wj 12, 42). Wierni, posłuszni upomnieniu Ewangelii (Łk 12, 35n), trzymają w rękach zapalone świece. Wszystkie obrzędy Wigilii Paschalnej odbywają się w nocy: nie wolno ich rozpocząć, zanim nie zapadnie noc, a należy je zakończyć przed świtem niedzieli. Kapłani ubierają się w szaty mszalne koloru białego.

Ceremonię kończy uroczysta procesja rezurekcyjna z Najświętszym Sakramentem, wokół kościoła, który okrąża się raz lub trzy razy. Procesja jest radosnym ogłoszeniem zmartwychwstania Chrystusa i wezwaniem całego stworzenia do udziału w triumfie Zmartwychwstałego. Jeśli odbywa się po wigilii paschalnej, ma miejsce bezpośrednio po modlitwie po komunii. Następnie udzielane jest błogosławieństwo Najświętszym Sakramentem.

W niektórych kościołach procesja następuje nie po wigilii paschalnej, a przed pierwszą Mszą poranną w niedzielę.

1. Poświęcenie ognia i przygotowanie paschału (przy ognisku)
2. Procesja z zapalonym Paschałem do Kościoła
3. Orędzie wielkanocne
4. Liturgia Słowa
 - a. I czytanie ze Starego Testamentu
 - b. Psalm responsoryjny 1
 - c. Modlitwa
(Teraz 5 razy powtarzają się punkty od „a” do „c”)
 - d. VII czytanie ze Starego Testamentu
 - e. Psalm responsoryjny 7
 - f. Modlitwa (zapalenie świec na ołtarzu)

- g. Uroczyste *Chwała na wysokości Bogu*
 - h. Kolekta
 - i. Czytanie z Nowego Testamentu
 - j. Psalm allelujatyczny
 - k. Ewangelia
 - l. Homilia
5. Liturgia chrzcielna
- a. Wprowadzenie
 - b. Litania do Wszystkich Świętych
 - c. Błogosławieństwo wody
 - d. Chrzest
 - e. Odnowienie przyrzeczeń chrzcielnych
 - f. Pokropienie wodą
 - g. Modlitwa powszechna
6. Liturgia eucharystyczna
7. Zakończenie
- a. Końcowe błogosławieństwo z *Alleluja*
 - b. Procesja rezurekcyjna

W niektórych kościołach procesja następuje nie po wigilii paschalnej, ale przed pierwszą Mszą poranną w niedzielę. Rozpoczyna się ona wtedy przy grobie Pańskim, przy którym kapłan śpiewem oznajmia zmartwychwstanie Chrystusa. Po powrocie do kościoła odśpiewuje się hymn *Chwała na wysokości*. Po rozdaniu komunii wiernym śpiewa się uroczysty hymn *Te Deum (Ciebie, Boga wystawiamy)*.

Od tej niedzieli przy ołtarzu krzyż jest ozdobiony czerwoną stułą, znajduje się tam także paschał oraz figura Chrystusa zmartwychwstałego. Przez całą oktawę wielkanocną (do niedzieli zmartwychwstania do II niedzieli wielkanocnej) w obrzędach zakończenia używa się błogosławieństwa z *Alleluja*.